Kasvu ja vaikuttaminen -osasto 3.10.2022

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

HE 154/2022 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esitykseksi eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

SAK kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu asiassa seuraavaa.

Liikenteen rahoitustason laskeminen ei perusteltua

Liikenteen korjausvelka on viime vuosina kasvanut. Tieverkon korjausvelka on noin 1,5 miljardia euroa ja rataverkon noin 1,2 miljardia euroa. Laiminlyöty infran ylläpito johtaa moninkertaisesti kalliimpiin kertainvestointeihin. Tähän peilaten liikenteen rahoitustason lasku ei ole perusteltua politiikkaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on tuonut esiin, että hallituskauden aikana perusväylänpidon määrärahataso on tarkoitus säilyttää. Tämä pohjautuu parlamentaariseen sopuun, joka saavutettiin osana Liikenne 12 -suunnitelmaa.

Edellä mainittu sanoma on siinä mielessä ristiriitainen, että perusväylänpidon määrärahat tippuvat vuodelle 2023 tämän vuoden 1 387 miljoonan euron tasosta lähes sata miljoonaa 1 290 miljoonaan euroon. Vuonna 2021 kyseinen rahoitustaso oli peräti 1 434 miljoonaa euroa.

Hallituskauden alussa linjattiin, että väylänpitoon tehdään 100 miljoonan euron tasokorotus. Liikenne 12 -suunnitelman mukainen tasokorotus tarkoittaisi keskiarvollisesti noin 1,3–1,4 miljardin euron rahoitustasoa, jos tarkastelemme viime vuosien tasojen keskiarvoa.

Vuoden 2023 talousarviossa perusväylänpidon rahoitus nousee uudelleen lähelle vähimmäisvaatimuksena olevaa 1,3 miljardin rahoitustasoa erityisesti kahdesta syystä.

Ensinnäkin määrärahan mitoitukseen on kustannustason nousun takia tehty 50 miljoonan euron kertakorotus. Toiseksi Karjalan radan parantamishankkeeseen on merkitty 31,1 miljoonaa euroa, joka on sisällytetty perusväylänpitoon. Lisäksi aikaisemmin tehtyä euromäärältään vähäisempiä leikkauspäätöksiä on peruttu.

Yksittäiset väylänpidon rahoitukseen pohjaavat investointihankkeet saattavat nostaa hetkellisesti perusväylänpidon rahoitusta. Tämä ei

kuitenkaan suoraan kuvasta sitä, kuinka paljon tulevina vuosina panostetaan nimenomaisesti perusväylänpitoon.

Myös kehittämisinvestointien rahoitustaso tippuu tämän vuoden 595,5 miljoonasta eurosta 508,8 miljoonaan euroon. Vuonna 2021 vastaava summa oli 580,2 miljoonaa euroa. Tämä ainoastaan voimistaa edellä esiin nostettua huolta liikenteen rahoitustasosta 2020-luvulla.

Parlamentaarisen Liikenne 12 -suunnitelman rahoitustasoon sitouduttava

Vallitsevassa inflaatioympäristössä ja taloudellisessa tilanteessa isojen raidehankkeiden suhteen on kiinnitettävä huomiota hankkeiden suhteellisen korkeaan hintalappuun. Hankeyhtiöt ovat jo olemassa ja niihin on investoitu taloudellisia resursseja. Kyseessä on myös omalta osaltaan aluepoliittinen kysymys.

Hankeyhtiöiden tekemät kustannusarviot ovat osittain ajalta ennen koronapandemiaa. Johtuen pandemiasta ja erityisesti viimeaikaisesta merkittävästä hintojen noususta kustannusarviot ovat mitä suuremmalla todennäköisyydellä alimitoitettuja. Esimerkiksi elokuussa 2022 inflaatio oli 7,6 prosenttia.

Ratahankkeiden suhteen olisi tärkeää saada poliittinen päätös. Tällä hetkellä hankeyhtiöt ovat pysähtyneet paikalleen haastavaan välitilaan. Nyrkkisääntö kuitenkin on, että resurssien ollessa vähissä tulee keskittyä ensisijaisesti perusväylänpitoon uusien investointien sijaan.

Loppuun todettakoon, että liikenne ja sen rahoitus eivät ole huoltovarmuudesta erillisiä kokonaisuuksia. Ukrainan sodan myötä Suomen viennin painopiste tulee siirtymään, mikä asettaa entistä enemmän kuormitusta tie- ja rataverkolle.

SAK on esittänyt tilanteen ratkaisemiseksi kolmea keinoa, jotka suurilta osin pohjaavat parlamentaariseen Liikenne 12 -suunnitelmaan. Ensinnäkin perusväylänpidon rahoitustaso tulee nostaa 1,4 miljardiin vuositasolla. Toiseksi perusväylänpidon rahoitus on sidottava indeksiin. Lisäksi liikenneinvestointeihin tulisi panostaa 600 miljoonaa euroa vuosittain.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry